

12. J. Landwehr. 1984. Nieuwe atlas Nederlandse bladmossen. Natuurhistorische Bibliotheek Nr. 38. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht & Thieme, Zutphen.
13. De errata zijn te downloaden via de website van de BLWG (www.blwg.nl). Klik in het linkermenu op 'winkel' en zoek in de nu verschenen pagina onder de uitgaven van de KNNV Uitgeverij naar de uitgave-informatie van de 'Beknopte mosflora van Nederland en België'. Zoek hier vervolgens naar 'errata' en klik hier op.

Boekbespreking 3

BLWG¹, *Voorlopige verspreidingsatlas van de Nederlandse mossen*, Bryologische en Lichenologische Werkgroep van de KNNV (BLWG), 2007, 350 pag., onder redactie van B.F. van Tooren & L.B. Sparrius, met soortteksten van 19 auteurs, met verspreidingskaarten van 600 mossoorten in Nederland, € 34,95 (KNNV-leden: € 29,95), ISBN-13: 9789081149518. – In de *Voorlopige verspreidingsatlas van de Nederlandse mossen* worden de gegevens in de BLWG¹ Databank Mossen gepresenteerd op een grid van 5 × 5 km. De tot nu toe gepubliceerde verspreidingskaartjes²⁻⁴ waren nogal incompleet omdat ze uitsluitend gebaseerd waren op revisies van herbariumcollecties. Behalve de resultaten van de revisies zijn in de Mossendatabank ook betrouwbare veldwaarnemingen opgenomen, waardoor in deze *Voorlopige verspreidingsatlas* een vollediger beeld wordt gegeven van de verspreiding van alle Nederlandse blad-, lever- en hauwmossen. De meeste opgaven worden aangegeven met rode stippen. De door specialisten gecontroleerde meldingen kregen een zwarte stip, mits die controle ook was doorgegeven (hetgeen lang niet altijd het geval was). Het Atlas-project van de BLWG is een langjarig project. Het streven is om een complete verspreidingsatlas te maken, waarin de nu nog relatief slecht onderzochte 'witte gebieden' goed zijn gevuld. Uit sommige atlasblokken zijn zelfs de meest algemene soorten nog niet gemeld. De kaartjes van soorten waarbij de soortomgrenzing recentelijk is gewijzigd, geven nog een zeer onvolledig beeld van de werkelijke verspreiding. Recente aanvullingen kunnen via de BLWG-website⁵ worden gevolgd. Mooie voorbeelden zijn Spettermos (*Blindia acuta*) en Kantig muisjesmos (*Grimmia muehlenbeckii*), soorten die pas na het verschijnen van de *Voorlopige verspreidingsatlas* nieuw voor Nederland werden gevonden, en waarvan nu reeds kaartjes op deze website zijn te vinden. Een verspreidingskaartje dat is aangevuld, is dat van Zeeachterlichtmos (*Schistidium maritimum*), waarvan door een nieuwe vondst het aantal recente vindplaatsen is verdubbeld. De coördinaten van witte gebieden zijn lastig af te lezen van de gedrukte kaartjes, maar eenvoudig van de webversie van de kaartjes. Dat nodigt uit om het veld in te gaan en de witte plekken te inventariseren.

De *Voorlopige verspreidingsatlas* bevat niet alleen kaartjes maar ook geschreven tekst. De redactie besteedt onder meer aandacht aan de herkomst van de gegevens, de volledigheid van de inventarisaties, de betrouwbaarheid van de data en veranderingen in de mosflora. Bij ieder kaartje is een soorttekst geschreven, waarbij ook aspecten aan bod komen die in reguliere Flora's niet te vinden zijn. Soms worden daarbij suggesties gedaan over voor- of achteruitgang, toe- of afname van de vorming van sporenkapsels, ontbreken of onderscoring in bepaalde milieus of regio's, inventarisatieeffecten, etc.

De *Beknopte mosflora van Nederland en België* en de *Voorlopige verspreidingsatlas van de Nederlandse mossen* vullen elkaar goed aan. Beide uitgaven zijn aanwinsten voor bryologen, floristen en vegetatiekundigen.

Joop Kortselius

1. BLWG is de afkorting van de Bryologische en Lichenologische Werkgroep van de KNNV. Informatie: www.blwg.nl
2. A. Touw & W.V. Rubers. 1989. De Nederlandse Bladmossen. Flora en verspreidingsatlas van de Nederlandse Musci (*Sphagnum* uitgezonderd). Natuurhistorische Bibliotheek Nr. 50. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht.

3. S.R. Gradstein & H.M.H. van Melick. 1996. De Nederlandse Levermossen en Hauwmossen. Flora en verspreidingsatlas van de Nederlandse Hepaticae en Anthocerotae. Natuurhistorische Bibliotheek Nr. 64. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
4. A.C. Bouman. 2002. De Nederlandse Veenmossen. Flora en verspreidingsatlas van de Nederlandse Sphagnopsida. Natuurhistorische Bibliotheek Nr. 70. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
5. De Verspreidingsatlas mossen *online* is te vinden via de website van de BLWG en rechtstreeks te raadplegen via: www.blwg.nl/mosatlas/

Boekbespreking 4

J. de Koning, G. van Uffelen, A. Zemanek & B. Zemanek (red.), *Drawn after Nature. The complete botanical watercolours of the 16th-century Libri Picturati*, KNNV Uitgeverij, Zeist, 2008, 368 pag., rijk geïllustreerd met meer dan 1400 aquarellen in kleur, ISBN-13: 978-90-5011-238-3, in het Engels. — Met het verschijnen van *Drawn after Nature* is een unieke verzameling 16^e eeuwse botanische afbeeldingen (*Libri Picturati* A18–30) voor het eerst in de geschiedenis toegankelijk geworden voor een groot publiek. De oudste van deze schitterende aquarellen, die de kern van de collectie vormen, zijn gemaakt in de vroege tweede helft van de 16e eeuw in opdracht van Karel van Sint Omaars, een Vlaamse edelman uit Moerkerke (ten noordoosten van Brugge) met een grote botanische interesse, waarschijnlijk in samenwerking met de beroemde 16e eeuwse botanicus Carolus Clusius (Charles de l'Écluse) en andere in planten geïnteresseerde bevriende tijdgenoten.

Het boek behandelt verschillende historische en botanische aspecten van de *Libri Picturati* A18–30 en voorziet deze collectie, die tegenwoordig in de 'Biblioteka Jagiellonska' te Krakau wordt bewaard, daarmee van een goede inleiding. Thematische hoofdstukken over, bijvoorbeeld, de afgebeelde veevoer- en voedselgewassen, genees- en keukenkruiden en olie-, verf- en vezelplanten, maken de collectie nog toegankelijker. Deze hoofdstukken zijn passend geïllustreerd met aquarellen, of details daarvan, en andere illustraties. De hoofdstukken worden gescheiden door meestal toepasselijke aquarellen die op groot formaat (24,8 × 34 cm) zijn afgedrukt. Een mooi voorbeeld hiervan is Fig. 1, met drijvende waterplanten en een kikker, die het thematische hoofdstuk over ecologie markeert.

In de tweede helft van het boek worden alle aquarellen van de *Libri Picturati* A18–30 als miniatuur (ca. 4 × 6 cm) getoond, telkens per deel (dus A18 tot en met A30) ondergebracht in een hoofdstuk. Meestal staan er 16 miniaturen over twee spiegelende bladzijden afgebeeld en zijn daaruit twee geselecteerd die rechts op de rechterpagina in een groter formaat (ca. 7,5 × 10,5 cm) staan afgebeeld, maar ook andere verdelingen komen voor. De aquarellen zijn voorzien van annotaties en de moderne wetenschappelijke naam van de afgebeelde soorten. Prachtige layout! Mooi

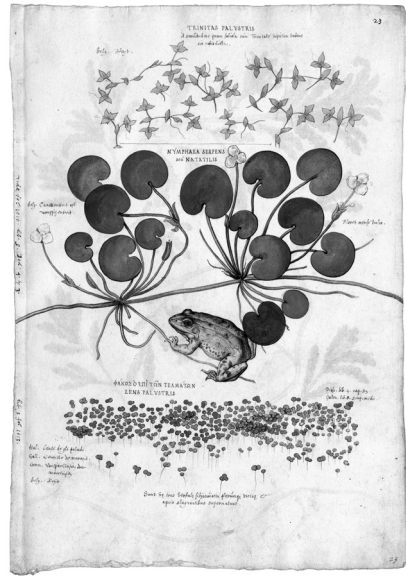

Fig. 1. Aquarel (A26.023) uit *Drawn after Nature* met afbeeldingen van drie drijvende waterplantsoorten, van boven naar beneden: Puntkroos (*Lemna trisulca* L.), Kikkerbeet (*Hydrocharis morsus-ranae* L.) en Klein kroos (*Lemna minor* L.). Met een Middelste groene kikker (*Rana esculenta* L., 1758) in een bijrol.